

InDret

Responsabilitat empresarial per accidents laborals causats per cintes transportadores

Comentari a la STS, 1a, 6.11.2002

Jordi Carrasco Martín
Facultat de Dret
Universitat Pompeu Fabra

Albert Azagra Malo
Facultat de Dret
Universitat Pompeu Fabra

Working Paper núm: 176
Barcelona, octubre de 2003

www.indret.com

Abstract

La Sentència del Tribunal Suprem, Sala 1a, de 6 de novembre de 2002 (Ar. 9636), ponent Ignacio Sierra Gil de la Cuesta, resol un cas de mort de treballador d'una constructora en ser arrossegat per la màquina transportadora de fangs que manipulava. La Sala 1a del Tribunal Suprem enjudicia l'incompliment de l'obligació genèrica de protecció eficaç del treballador. Concorregué culpa exclusiva de la víctima? Era el mitjà de treball completament adequat?

Sumari

1. El supòsit de fet
2. El procediment judicial
3. Els estàndards de responsabilitat
4. Responsabilitat per culpa i imprudència del treballador
5. La concurrència de culpes i la concausalitat: el comportament de la víctima i la seguretat i higiene en el treball
6. Concreció de la prevenció empresarial
 - 6.1. Mesurabilitat: obligacions de màxim, no simplement normatives
 - 6.2. Obligació de mitjans si la responsabilitat és per culpa
7. El deure genèric de protecció del treballador
8. Problemes de jurisdicció
9. Taula de sentències i resolucions
10. Bibliografia

1. El supòsit de fet

El 7 de juny de 1991, José Luis Q.R., de 31 anys d'edat, treballador de "Dragados y Construcciones, SA", introduí la mà per una obertura de la carcassa de la cinta transportadora de fangs que manipulava amb la intenció de retirar algun objecte existent a la banda inferior de la cinta. Tot seguit, el seu braç dret i la part dreta del seu tòrax quedaren atrapats entre la cinta i el seu tambor inferior, que li arrossegà i li causà traumatismes que li provocaren la mort.

José Luis Q.R. era l'encarregat de recollir i dipositar a la cinta transportadora el fang d'una obra pública, i de la seva neteja i manteniment, encara que les seves funcions no incloïen la d'entrar en contacte directe amb la cinta en funcionament. La manipulava mitjançant comandaments a una distància aproximada de 15 metres, sense que estigués permès baixar fins a la cinta sense els referits comandaments mòbils, per a evitar que una altra persona pogués posar-la en funcionament.

La categoria professional de José Luis Q.R. era la de peó ordinari, amb una antiguitat al seu lloc de treball de 2 mesos (FJ 3r de la Sentència del Jutjat de Primera Instància núm. 7 de Vigo de 19.6.1996). Normalment, treballava conjuntament amb un altre company, que el dia de l'accident estava de permís.

2. El procediment judicial

Begoña M.C., vídua de José Luis Q.R., interposà demanda, en el seu nom i en el dels seus dos fills de 8 i 6 anys d'edat, i sol·licità una indemnització de 90.151,82 euros (15.000.000 de pessetes), més interessos legals. La Sentència del Jutjat de Primera Instància núm. 7 de Vigo de 19.6.1996 estimà parcialment la demanda i condemnà a "Dragados y Construcciones, SA" a indemnitzar-los amb 72.121,45 euros (12.000.000 de pessetes), més interessos legals. El Jutjat considerà que Begoña M.C. ja havia rebut 18.433,04 euros (3.067.000 pessetes) de la Seguretat Social i de la constructora.

El Jutjat va entendre, en aplicació de l'article 1902 del Codi Civil, que la mort del treballador podria haver-se evitat si s'hagués actuat amb la diligència normal en aquests casos, en concret, com es verificà en acta d'inspecció de treball, haurien d'haver-se tancat totalment amb resguards desmuntables les zones pròximes als tambors tensors i d'arrossegament de la cinta.

La Sentència de l'Audiència Provincial de Pontevedra, Secció 4a, de 7.1.1997 estimà el recurs d'apel·lació de "Dragados y Construcciones, SA" perquè va entendre que l'accident tingué com a causa exclusiva la conducta de la víctima.

El tancament absolut de la carcassa de la cinta transportadora, mitjançant resguards desmuntables, no hagués impedit que un operari introduís la mà, de forma intencionada, en una zona de risc. I les zones pròximes als tambors tensors i d'arrossegament de la cinta sí que estaven totalment cobertes amb resguards desmuntables.

El Tribunal Suprem desestima el recurs de cassació interposat per Begoña M.C. i confirma la Sentència de l'Audiència Provincial.

3. Els estàndards de responsabilitat

Per a indemnitzar la víctima en cas d'accident de treball, el Tribunal Suprem diferencia els supòsits d'activitats professionals que impliquen un risc considerablement anormal –és a dir, mitjans de treball perillosos- d'aquells altres que no impliquen aquest risc: existeix, així doncs, un control quantitatiu de les activitats perilloses, i no de les no perilloses. En els primers, regeix un estàndard de responsabilitat quasi-objectiva amb inversió de la càrrega de la prova [STS, 1a, 29.5.1999 (Ar. 4382)]; en els segons, aplica l'estàndard general de responsabilitat per culpa, com succeeix a la sentència objecte de comentari.

El Tribunal Suprem aplica la teoria del risc –en realitat, inversió de la càrrega de la prova- a les activitats que “impliquen un riesgo considerablemente anormal en relación con los estándares medios” [STS, 1a, 29.5.1999 (Ar. 4382)], la determinació del qual es realitza de forma casuística depenent del cas concret. No obstant això, altres sentències, ara ja de la Sala Social, entenen que, ja que en matèria d'accidents de treball regeix la responsabilitat objectiva de la Seguretat Social, ha de desvincular-se el concepte de risc de l'activitat productiva i no aplicar-se la inversió de la càrrega de la prova [SSTS, 4a, 13.7.1999 (Ar. 5046) i 30.9.1997 (Ar. 6853)].

La determinació de la perillositat al mitjà o entorn de treball, de forma estadística, pot realitzar-se mitjançant la utilització dels índexs d'incidència (nombre de sinistres per cada cent treballadors), freqüència (nombre de sinistres amb baixa al centre de treball per milió d'hores treballades) i gravetat (nombre de jornades perdudes per cada mil hores treballades) a determinar segons empresa, sector individual o amb vinculació a sectors annexos (M. LUQUE PARRA, *La responsabilidad civil del empresario en materia de seguridad y salud laboral*, Consejo Económico y Social, Madrid, 2002). Al nostre entendre, l'aplicació d'índexs pot incentivar el compliment de les obligacions preventives, ja que permet una major adequació a la realitat i una major flexibilitat davant el compliment o incompliment de les obligacions de seguretat i salut laboral. A més a més, incentiva al subjecte danyat a litigar perquè coneix si l'empresari ha actuat o no diligentment. D'aquesta manera, la responsabilitat civil compleix tant la seva finalitat de rescabament com la de prevenció, finalitat, aquesta última, que fins i tot pot considerar-se com a prevalent (M. LUQUE PARRA, ob. cit., 2002, p. 193).

Fins ara, el legislador laboral no ha tipificat cap supòsit de responsabilitat objectiva; no obstant això, no podem desconèixer dos “l·listats d'activitats perilloses” que es preveuen a la normativa sobre seguretat i salut laboral i que, d'alguna manera, poden facilitar la funció interpretativa dels nostres tribunals en allò referent als estàndards de responsabilitat.

El primer d'ells és l'Annex I del *Reglamento de Servicios de Prevención de Riesgos Laborales* (aprovat per Reial Decret 39/1997, de 17 de gener). Un Annex, la finalitat principal del qual és determinar quan és obligatòria la constitució d'un servei de prevenció propi (empreses de més de 250 treballadors i l'activitat de les quals es l·listi al mencionat Annex) i quan és possible acudir a un sistema menys garantista com és el servei de prevenció aliè (empreses de menys de 250 treballadors, i això encara que la seva activitat s'inclogui al mencionat Annex). D'aquesta manera, el criteri de la “perillositat” utilitzat pel *Reglamento de Servicios de Prevención de Riesgos Laborales* no

és sols qualitatiu (activitats llistades a l'Annex I), sino també quantitatiu, doncs el requisit de perillositat qualitativa no és suficient per a exigir el recurs a la modalitat de gestió de prevenció més garantista: el servei de prevenció propi.

No obstant, el factor "perillositat" als efectes del deure de constituir un servei de prevenció propi també té una dimensió estrictament quantitativa, doncs qualsevol empresa amb més de 500 treballadors, independentment de què la seva activitat es trobi llistada o no al mencionat Annex, haurà de constituir un servei de prevenció propi (article 14 LPRL) (M. LUQUE PARRA, *La organización de la prevención en la empresa*, Tirant lo Blanch, València, 2001, pp. 47 i ss.).

La segona tipificació d'activitats perilloses per part del legislador laboral s'ha realitzat a l'article 8 del Reial Decret 216/1999, de 5 de febrer, sobre disposicions mínimes de seguretat i salut laboral en l'àmbit de les empreses de treball temporal. Precepte en el qual es llisten una sèrie de treballs i activitats que per la seva especial perillositat resten al marge de l'activitat de les Empreses de Treball Temporal.

Doncs bé, tant a l'Annex I del *Reglamento de Servicios de Prevención de Riesgos Laborales*, com a l'article 8 del Reial Decret 216/1999, s'esmenta entre les activitats i treballs "perillosos" les "actividades en obras de construcción, excavación, movimientos de tierra y túneles, con riesgo de caída de altura o sepultamiento", que es realitzen sota condicions de treball perilloses. A més a més, el Tribunal Suprem, per exemple a la STS, 1a, 21.3.2000 (Ar. 2023), ha definit com activitat de risc el treballar amb una cinta transportadora.

No obstant això, a la sentència objecte de comentari, la manipulació d'una cinta transportadora de fangs no implica un risc considerablement anormal en relació als estàndards mitjos en els deures de l'empresari de vigilància i protecció dels seus treballadors, motiu pel qual aplica l'estàndard de responsabilitat per culpa. Malgrat que la carcassa de la cinta deixava lliure una obertura, per la que el mort introduí la mà per a retirar algun objecte existent a la banda inferior d'aquesta, el seu comportament fou la causa exclusiva del dany.

Per al Tribunal Suprem, sembla que la qualificació -"calificación"- i, per tant, qualificació -"cualificación"- professional del mort, que considera especialista, impliquen la delegació absoluta en ell de la funció de l'empresari de preveure els riscos laborals i amb això d'assumir el risc que suposa exercir una activitat professional depenent. Sembla que l'especialització en el treball de la víctima, peó ordinari amb només dos mesos d'antiguitat en el seu lloc de treball, comporta que l'empresa no sigui responsable.

4. Responsabilitat per culpa i imprudència del treballador

L'existència o inexistència d'imprudència en la conducta del treballador (és a dir, diligència en la seva actuació) depèn de la previsibilitat del dany, pressupòsit lògic i psicològic de l'evitabilitat del resultat danyós. Va preveure el treballador "especialista" l'alta probabilitat -objectiva, corregida amb probabilitats estadístiques i apreciacions socials- del resultat danyós?

Com ha indicat la STS, 1a, 2.3.2001 (Ar. 2589), “(e)l requisito de la previsibilidad es esencial para generar culpa extracontractual, porque la exigencia de prever hay que considerarla en la actividad normal del hombre medio con relación a las circunstancias del momento en que no puede afirmarse previsible lo que no se manifiesta con constancia de serlo [...] y sin que a ello obste la teoría de la inversión de la carga de la prueba por causa del riesgo”. Així doncs, el model d'apreciació aplicable tant en els articles 1104 i següents com en els articles 1902 i següents del Codi Civil és el d'una persona raonablement acurada i diligent en el seu actuar.

D'acord amb la sentència comentada, la víctima va incórrer en negligència greu i el seu comportament fou l'única causa del dany. Si existeix culpa exclusiva de la víctima –com efectivament estableix la sentència comentada–, era previsible per a un home mig i altament previsible per a un especialista que succeís un accident com el descrit. No obstant això, com assenyala el Tribunal Suprem a la STS, 1a, 12.12.2002 (Ar. 10931), el concepte de negligència professional corregeix la culpa exclusiva de la víctima: no exonera de responsabilitat a l'empresari en qualsevol cas quan el treballador hagi desenvolupat una conducta activa, origen de l'accident, i sense que es trobés simplement sotmès a l'organització de l'empresa.

En aquesta matèria, la normativa laboral –article 15.4 de la *Ley 31/1995, de 8 de noviembre, de Prevención de Riesgos Laborales*– estableix com a obligació específica que l'empresari prevegi “las distracciones o imprudencias no temerarias –*simples*– que pudiera cometer el trabajador”.

D'altra banda, per al Tribunal Suprem, el risc derivat de l'existència d'una obertura a la carcassa de la cinta transportadora de fangs està permès (risc general). En el cas, el problema potser rau en què la víctima era tan sols un “peó ordinari” (això és, treballador sense qualificació) –FJ 3r SJPI–, amb únicament dos mesos d'antiguitat.

Al nostre entendre, per a valorar si el risc que es genera està o no permès, ha de considerar-se la seva magnitud i probabilitat, és a dir, els costos i beneficis derivats de l'increment en la diligència de l'empresari en les seves obligacions de seguretat i higiene i de prevenció de riscos laborals –valor precaució i valor dany– (P. SALVADOR CODERCH/J.A. RUIZ GARCIA, “Risc, responsabilitat objectiva i negligència”, *InDret*, núm. 4/2002; i M. LUQUE PARRA, ob cit., p. 57).

La previsibilitat del dany s'aplica a tots els sectors d'activitat. La major o menor previsibilitat del dany, la major o menor probabilitat de la concreció del resultat i la seva magnitud comporten que els mitjans preventius hagin de ser majors o menors en atenció als costos raonablement associats a la prevenció del dany.

I al costat d'això, el consentiment de la víctima, és a dir, que el treballador consentís a desenvolupar el seu treball en les condicions que se li presentaven, no és causa de justificació que eviti la consideració d'un acte com antijurídic per als danys personals, fora de tot poder de disposició. D'acord amb la STS, 1a, 17.4.2002 (Ar. 3294) –sobre caiguda de bastida– “*integra el riesgo [...] la contingencia, posibilidad y proximidad de un daño*, al estar representado por un peligro potencial que no resulta desconocido y si bien la víctima podía alcanzarlo o, al menos, intuirlo, no se trata de una efectiva asunción plena y unilateral, sino más bien que quiso realizar su trabajo en las condiciones en que se le presentaba y ante esta situación no resultaba por completo ajena la empresa, [...] que [...] es la que crea el riesgo y por ello resulta titular del mismo, del que obtiene beneficio económico, con lo que resulta cooperadora del siniestro”.

5. La concurrència de culpes i la concausalitat: el comportament de la víctima i la seguretat i higiene en el treball

Com a regla general, el Tribunal Suprem aprecia responsabilitat per concurrència de culpes del principal i de la víctima quan “el accidente se produce por la conjunción de la falta de las debidas condiciones de seguridad y de la propia imprudencia del operario, que, teniendo a su disposición los medios para evitar el riesgo, realizaba su trabajo omitiendo los mismos y sin el debido cuidado” [STS, 1a, 17.4.2002 (Ar. 3294)]. Per tant, aprecia com a variable a considerar els mitjans existents en tant que diligència o negligència de l'empresari en crear o mantenir un risc no raonable (obligacions de seguretat i salut laboral).

D'acord amb l'article 41 de la *Ley 31/1995, de 8 de noviembre, de Prevención de Riesgos Laborales* i la *Ley 22/1994, de 6 de julio, sobre responsabilidad civil por los daños causados por productos defectuosos* (normes complementàries o, almenys, equivalents), són també responsables civils directes enfront del treballador danyat el fabricant, el subministrador i/o l'importador dels mitjans de treball que no es considerin segurs, d'acord amb l'estat de la ciència i els costos derivats d'incrementar la seva seguretat, i causin danys; o quan aquells no hagin facilitat la informació suficient per a què aquests mitjans no constitueixin una font de perill quan siguin instal·lats i utilitzats (M. LUQUE PARRA, ob. cit., 2002, p. 177).

A la sentència comentada, el Tribunal Suprem entén que no hi ha un risc considerablement anormal en l'activitat *laboral lògica* de l'accidentat, que se centrava en la manipulació d'una cinta transportadora de fangs. Diferència així els riscos dels simples atzars normals o activitats no preocupants a l'hora d'apreciar responsabilitats: al “personal especialitzat i qualificat professionalment”, amb suficients coneixements per a un exercici normalment correcte de la *lex artis* i per a la realització d'unes determinades operacions, no se li aprecia la negligència professional i, per tant, no se l'indemnitza.

D'acord amb això, especialització funcional implica especialització en matèria preventiva de riscos laborals, sense diferenciar el doble nexa causal i imputacional (imputació objectiva – causalitat adequada- i subjectiva –diligència-) existent en els accidents de treball: aquell que relaciona l'accident de treball amb la prestació de serveis que es desenvolupa i aquell altre que vincula la mencionada contingència (esdeveniment danyós) amb una acció o omissió antijurídica de l'empresari en matèria de seguretat i salut laboral (ja sigui del seu deure genèric de no danyar a ningú -articles 14.2 de la *Ley 31/1995, de 8 de noviembre, de Prevención de Riesgos Laborales* i 1902 i següents del Codi Civil- o com a obligacions establertes de forma específica) (M. LUQUE PARRA, ob. cit., 2002, p. 59).

Un clar exemple el constitueix la STS, 1a, 8.5.1999 (Ar. 3101), sobre lesions produïdes a un treballador de “Aridos Torralba, SA” que es trobava indegudament damunt d'una cinta transportadora quan un tercer treballador la va posar en funcionament per error. El TS aplica l'article 1903 CC, en compensació de culpes amb el propi treballador lesionat, i condemna a “Áridos Torralba, SA”, que complia totes les mesures de seguretat normativament exigides, per incompliment dels deures de vigilància de tercers treballadors.

L'article 14 de la *Ley 31/1995, de 8 de noviembre, de Prevención de Riesgos Laborales* fa responsable a l'empresari pels incompliments del deure de protecció eficaç dels treballadors, sense que pugui

exonerar-se pel fet de recórrer a tercers per al compliment de les obligacions en matèria de seguretat i salut laboral, sens perjudici de posteriors accions de regress front els causants de la deficiència en seguretat (article 14.4). Totes les empreses han d'avaluar, com una obligació de màxims, els riscos a què estan sotmesos els treballadors i planificar i gestionar la seva activitat preventiva [STS, 1a, 12.12.2002 (Ar. 10931)]. D'aquesta manera, hi ha un adequat nivell de diligència en la prevenció quan, utilitzant-se tots els mitjans raonablement possibles, el dany no és previsible [STS, 1a, 4.10.2002 (Ar. 9253)]. Però, és aquest el concepte laboral de negligència segons la legislació aplicable?

“La normativa sobre prevención de riesgos laborales está constituida por la presente Ley, sus disposiciones de desarrollo o complementarias y cuantas otras normas, legales o convencionales, contengan prescripciones relativas a la adopción de medidas preventivas en el ámbito laboral o susceptibles de producirlas en dicho ámbito” (article 1 de la *Ley de Prevención de Riesgos Laborales*).

“La presente Ley tiene por objeto promover la seguridad y la salud de los trabajadores mediante la aplicación de medidas y el desarrollo de las actividades necesarias para la prevención de riesgos derivados del trabajo [...]” (article 2.1 de la *Ley de Prevención de Riesgos Laborales*).

“Las disposiciones de carácter laboral contenidas en esta Ley y en sus normas reglamentarias tendrán en todo caso el carácter de Derecho necesario mínimo indisponible, pudiendo ser mejoradas y desarrolladas en los convenios colectivos” (article 2.2 de la *Ley de Prevención de Riesgos Laborales*).

“La política en materia de prevención tendrá por objeto la promoción de la mejora de las condiciones de trabajo dirigida a elevar el nivel de protección de la seguridad y la salud de los trabajadores en el trabajo.

Dicha política se llevará a cabo por medio de las normas reglamentarias y de las actuaciones administrativas que correspondan [...]” (article 5.1 de la *Ley de Prevención de Riesgos Laborales*).

“En cumplimiento del deber de protección, el empresario deberá garantizar la seguridad y la salud de los trabajadores a su servicio en todos los aspectos relacionados con el trabajo. A estos efectos, en el marco de sus responsabilidades, el empresario realizará la prevención de los riesgos laborales mediante la adopción de cuantas medidas sean necesarias para la protección de la seguridad y la salud de los trabajadores, con las especialidades que se recogen en los artículos siguientes en materia de evaluación de riesgos, información, consulta y participación y formación de los trabajadores, actuación en casos de emergencia y de riesgo grave e inminente, vigilancia de la salud, y mediante la constitución de una organización y de los medios necesarios en los términos establecidos en el capítulo IV de la presente Ley.

El empresario desarrollará una acción permanente con el fin de perfeccionar los niveles de protección existentes y dispondrá lo necesario para la adaptación de las medidas de prevención señaladas en el párrafo anterior a las modificaciones que puedan experimentar las circunstancias que incidan en la realización del trabajo” (article 14.2 de la *Ley de Prevención de Riesgos Laborales*).

6. Concreció de la prevenció empresarial

6.1. Mesurabilitat: obligacions de màxim, no simplement normatives

El Tribunal Suprem entén que les obligacions de seguretat i higiene en el treball són obligacions de màxim: l'empresari ha de prendre totes aquelles precaucions que puguin evitar un resultat danyós previsible, i no sols les establertes en la normativa, sempre que el cost d'una unitat més de precaució no sigui superior a la probabilitat d'una unitat més de dany. Això és, l'empresari ha de prendre totes aquelles mesures de seguretat que siguin indispensables i necessàries en cada cas concret.

La STS, 1a, 21.3.2000 (Ar. 2023) condemna a "Extractos Vegetales, SA" per la mort d'un treballador que quedà atrapat per una cinta transportadora en inadequat estat de reparació quan la va aixecar indegudament. El Tribunal Suprem entén que l'estat incorrecte de la cinta transportadora, la falta de seguretat dels seus elements, l'omissió de la vigilància i la despreocupació de la recurrent per fer-la més segura van ser causa del dany.

La STS, 1a, 11.6.1997 (Ar. 4764) declara la responsabilitat concurrent, amb la pròpia conducta del treballador lesionat, de "Obras y Revestimientos Asfálticos, SL" per la falta de protecció de la cinta que aquell manipulava: va ometre la seguretat que imposa la normativa de seguretat i protecció en el treball, és a dir, el Real Decreto 1495/1986, de 26 de maig, i l'Orden Ministerial de 9 de març de 1971.

I la STS, 2a, 29.7.2002 (Ar. 8826) condemna al gerent de "Maderas Iglesias, SA" com a autor d'un delicte contra els drets dels treballadors (article 316 del Codi Penal de 1995) per no haver dotat a una altra cinta dels mecanismes de seguretat previstos per la normativa de prevenció de riscos laborals (la ja esmentada Orden Ministerial de 9 de març de 1971) i posar en greu risc la vida, salut o integritat física del treballador. En el cas, la cinta transportadora no comptava amb cap mecanisme d'aturada automàtica o topalls de seguretat, motiu pel qual un farcell de fusta va ser transportat sense cap límit fins a l'extrem de la cinta i va caure sobre la víctima.

6.2. Obligació de mitjans si la responsabilitat és per culpa

El deure de vigilància i prevenció de danys en el treball, és una obligació de mitjans o de resultat? Si ho és de resultat, comporta l'evitació de qualsevol dany, és a dir, és necessària una seguretat eficaç en tots els casos. Aquest tipus d'obligació s'associa als supòsits de responsabilitat objectiva. En canvi, si l'obligació és de mitjans, s'exigeix una activitat diligent en l'adopció de les mesures de prevenció racionalment i costosament possibles, i no la no producció de l'accident de treball; implica, per tant, imputació subjectiva i estàndards de diligència. Com a obligació de mitjans, s'aplica als supòsits de responsabilitat per culpa i responsabilitat quasi-objectiva (inversió de la càrrega de la prova).

La sentència objecte de comentari, en aplicació de l'estàndard general de responsabilitat per culpa, no condemna a indemnitzar l'empresari. Així doncs, des del mencionat sistema de responsabilitat, han de valorar-se el mitjà o entorn de treball, és a dir, la cinta transportadora, i els deures de vigilància i prevenció de l'empresari. Les SSTS, 1a, 18.3.2003 (Ar. 2754) i 21.2.2002 (Ar.

2894) constitueixen dos exemples de què no és costosament impossible millorar el mitjà de treball.

- a) La STS, 1a, 18.3.2003 (Ar. 2754) enjudicia un supòsit de mort d'un treballador que manipulava una cinta transportadora en una empresa extractora d'àrids que, d'acord amb l'Annex I del *Reglamento de Servicios de Prevención de Riesgos Laborales* (aprovat per Reial Decret 39/1997, de 17 de gener), podria definir-se com a activitat de risc. El TS condemna l'empresa perquè la planta on es produí l'accident no tenia la corresponent autorització administrativa. A més, estableix que no és impossible, en termes de costos, instal·lar un mecanisme de detenció de la cinta transportadora, que hagués pogut evitar el dany.
- b) La STS, 1a, 21.2.2002 (Ar. 2894) resol un cas de mort d'un treballador en quedar enganxat el seu braç en el corró motriu, sense cap protecció, que movia una cinta transportadora a l'empresa "Vinialcoholera de Badajoz, SA" -activitat no definida laboralment com de risc-, quan intentava fer funcionar novament la cinta transportadora, prèviament embossada; el treballador no havia desconnectat l'interruptor de corrent, allunyat del lloc, com era habitual. El TS defineix com a màxim el deure de vigilància (la situació en què es desenvolupava el treball era procliu a què els treballadors no tallessin el corrent) i entén com costosament possible una millora del mitjà: s'ometé un deure objectiu de cura, protegir la cinta i el sistema al lloc on s'ocasionaven amb freqüència els embossos i instal·lar un interruptor que es pogués accionar per aturar la màquina en el cas que atrapés un treballador.

En conclusió, rau en els òrgans judicials -de la jurisdicció civil o de la jurisdicció social?- i, si escau, en el legislador, la difícil funció de "identificar los criterios que nos permitan discernir cuántos -y cuáles- accidentes de trabajo son, en cada sector y/o empresa, evitables y cuántos -y cuáles- no" (M. LUQUE PARRA, ob. cit., 2002, p. 22).

7. El deure genèric de protecció del treballador

El problema que es planteja quan es pretén analitzar la responsabilitat de l'empresari pel seu suposat incompliment de les mesures de protecció del treballador és determinar si es tracta d'una responsabilitat contractual o, més aviat, de responsabilitat extracontractual, diferenciació amb transcendència per a la determinació de l'ordre jurisdiccional competent.

En el supòsit de la sentència que aquí es comenta, l'argumentació de la recurrent en seu cassacional comprèn la responsabilitat contractual i l'extracontractual, en tant que sosté que la sentència recorreguda infringeix l'article 1104 del Codi Civil, d'un costat, i els articles 1902 i 1903 del Codi Civil, d'un altre.

Part de la doctrina i de la jurisprudència entén que és més adequat considerar que la natura de la infracció del deure genèric de protecció és contractual. En aquesta línia s'expressa M. LUQUE PARRA (ob. cit, 2002, pp. 86 i ss.), que considera el deure genèric de protecció eficaç del treballador com una condició de treball i no un simple deure extracontractual de protecció. Encara que aquesta no és la posició de la jurisprudència majoritària, aquells que la defensen afirmen que ha de considerar-se que l'article 14 de la *Ley 31/1995, de 8 de noviembre, de Prevención de Riesgos Laborales*, configura el deure de l'empresari d'adoptar "cuantas medidas sean necesarias para la protección de la seguridad y la salud de los trabajadores" (article 14.2 LPRL) com un deure contractual d'origen legal, i no simplement extracontractual, perquè només així

s'aconseguiria el màxim nivell de protecció del treballador que ha de perseguir tota normativa en matèria de seguretat i salut laboral.

En canvi, segons aquesta línia doctrinal, si la responsabilitat fora extracontractual aquest nivell de protecció quedaria fortament debilitat perquè allò que l'article 1902 CC imposa és un "deure de no danyar a ningú", mentre que l'article 14 LPRL exigeix l'adopció de totes les mesures que siguin necessàries per a protegir la seguretat i salut dels treballadors. Però, aquest "deure de no danyar a ningú", no ha d'adequar-se a les circumstàncies del cas [STS, 1a, 26.6.1987 (Ar. 9966)]?

Per descomptat, això no exclouria els supòsits de responsabilitat extracontractual de forma absoluta, però si els limitaria, segons M. LUQUE PARRA (ob. cit, 2002, pp. 89 i ss.), a dos supòsits: a) Els danys a tercers amb els quals l'empresari no manté vincle contractual derivats d'una acció o omissió d'aquest últim vulnerant normes de prevenció de riscos laborals; b) Els danys causats a un treballador quan no pugui inferir-se cap relació amb el seu lloc de treball.

8. Problemes de Jurisdicció

No és qüestió pacífica la determinació de l'ordre jurisdiccional competent en els casos en què s'enjudicia la responsabilitat de l'empresari pels danys causats en accidents de treball per suposat incompliment de la seva obligació general de prevenció de riscos. Dues són les tendències jurisprudencials més destacables en la matèria:

1. La primera, la majoritària en la Jurisprudència Civil del Tribunal Suprem, considera, d'una banda, que quan s'analitza la responsabilitat de l'empresari per possible vulneració de les mesures de seguretat establertes en les normes laborals o per infracció d'obligacions derivades del contracte de treball, l'ordre jurisdiccional competent és el Social, en virtut de l'article 2 de la *Ley de Procedimiento Laboral*, aprovada per Reial Decret Legislatiu 2/1995, de 7 d'abril. D'altra banda, quan l'objecte d'anàlisi no és la vulneració de la normativa laboral o del contracte de treball sinó la culpa extracontractual de l'empresari, l'ordre jurisdiccional competent ha de ser el Civil, en virtut de l'article 127.3 de la *Ley General de la Seguridad Social*, aprovada per Reial Decret Legislatiu 1/1994, de 20 de juny. Aquesta responsabilitat extracontractual es deriva de no haver adoptat la prevenció adequada per a evitar l'accident, malgrat haver-se respectat la normativa laboral i les obligacions contractuals.

Aquesta tendència queda reflectida, entre d'altres, a les SSTS, 1a, 2.7.2001 (Ar. 2002/1700), 10.4.1999 (Ar. 2607), 18.12.1998 (Ar. 9642) i 18.11.1998 (Ar. 9692).

2. La segona considera competent a la Jurisdicció Social en qualsevol cas, fins i tot en els supòsits de responsabilitat extracontractual, perquè, com indica la STS, 4a, 30.9.1997 (Ar. 6853), l'article 127.3 de la *Ley General de la Seguridad Social* només atribueix a la Jurisdicció Civil competència per a "aquellas conductas o acciones del empresario que sean plenamente asimilables a conductas o acciones de terceros ajenos a la empresa, y que produzcan daños en el trabajador, por lo que el Orden Jurisdiccional Social carece de

competencia en tales supuestos" (FJ 2n). De la mateixa manera resol la Sala de Conflictes de Competència del Tribunal Suprem, basant-se en la naturalesa contractual de l'obligació de prevenció de danys laborals [Interlocutòries de 23.12.1993 (Ar. 10131), 4.4.1994 (Ar. 3196) i 10.6.1996 (Ar. 9676)].

9. Taula de sentències i resolucions

Sentències del Tribunal Suprem

Sala i Data	Ar.	Magistrat Ponent	Parts
1a, 26.6.1987	9966	Cecilio Serena Velloso	Baltasar M.H. i María Luisa H.H. c. Estanislao S.M., Cándida R.M. i Antonio Ernesto I.G.
1a, 11.6.1997	4764	Antonio Gullón Ballesteros	Eliseo A.H. c. "Obras y Revestimientos Asfálticos, SL", Alfonso L.B. i altres
4a, 30.9.1997	6853	Leonardo Bris Montes	José Javier Francisco U.G. c. "Montero, Fibras y Elastómeros, SA"
1a, 26.9.1998	7071	Francisco Morales Morales	Urbano M.B. c. "Cárnicas Mallorquinas, SA"
1a, 18.11.1998	9692	Jesús Marina Martínez-Pardo	Juan Antonio Q.G. c. "Lino Landete, SA"
1a, 30.11.1998	8785	Román García Varela	Isidora del R.C. c. "Pikolín, SA"
1a, 18.12.1998	9642	Eduardo Fernández-Cid de Temes	José Manuel A.C. c. "Talleres González, SL"
1a, 10.4.1999	2607	Alfonso Barcalá Trillo-Figueroa	José Antonio S.F. c. "Hulleras del Norte, SA"
1a, 8.5.1999	3101	Alfonso Barcalá Trillo-Figueroa	Francisco B.B. c. "Àridos Torralba, SA"
1a, 29.5.1999	4382	Pedro González Poveda	Daniel L.C. c. Ajuntament d'Erandio, "Aurora Polar, SA" i César P.T.
4a, 13.7.1999	5046	Román García Varela	María del Carmen B.G., Ildefonso B.B. i Pelayo B.B. c. "Empresa Nacional Hulleras del Norte, SA"
1a, 21.3.2000	2023	Román García Varela	Rosario G.S. c. "Extractos Vegetales, SA"
1a, 2.3.2001	2589	Pedro González Poveda	Tomás E.A. i Milagros V.G. c. José María C.I. i l'entitat "Don José María Ciganda"
1a, 2.7.2001	2002/ 1700	José Almagro Nosete	Eugenio F.G. c. "Tecnymo, SA", "Unión Iberoamericana de Seguros", "Montajes Cabral, SL", "Astano, SA", "Musini, SA, Compañía de Seguros" i Marino A.S.
1a, 21.2.2002	2894	Francisco Marín Castán	María L.C. i Víctor María G.L. c. "Vinialcoholera de Badajoz, SA", José M.G. i Adolfo P.R.
1a, 17.4.2002	3294	Alfonso Villagómez Rodil	Josefa S.E., Juan Carlos B.S., Oscar B.S. i Mónica B.S. c. José Luis M.L. i "J. Constantino Núñez, SL"
2a, 29.7.2002	8826	Joaquín Giménez García	José Antonio I.A., Mario R.C. i Casimiro F.B.

1a, 24.9.2002	7869	Román García Varela	Roque D.P. c. "José María Mañez Verdú, SL"
1a, 4.10.2002	9253	Luis Martínez-Calcerrada y Gómez	Bienvenida P.M., Juan José R.P. i María Isabel R.P. c. "Flebasa Lines, SA", "Transportes y Mercancías Benicalap, SL" i "Compañía Aseguradora Astra, SA"
1a, 6.11.2002	9636	Ignacio Sierra Gil de la Cuesta	Begoña M.C. c. Emilio G.R., Ramiro L.M., Juan Miguel P.R. i "Dragados y Construcciones, SA"
1a, 12.12.2002	10931	José deAsís Garrote	María Isabel R.C. c. "Proeinsa, SA", "Catalana de Occidente, SA", Comunitat de Propietaris i "Hidroeléctrica Española, SA"
1a, 18.3.2003	2754	José Almagre Nosete	Joaquín L.M. i Rosaura M.S. c. Bienvenido R.R., Juan José B.M. i "Bienvenido Rodríguez e Hijos, SL"

Interlocutòries del Tribunal Suprem

Data	Ar.	Magistrat Ponent	Parts
23.12.1993	10131	Alfonso Barcalá Trillo-Figueroa	José Antonio Y.R. c. "Tableros Gil, SA"
4.4.1994	3196	Juan Antonio Linares Lorente	Toribio G.E. c. «Promociones y Construcciones Las Encartaciones, SA», «Construcciones Francisco Gómez, SA» i «Seguros Minerva»
10.6.1996	9676	Antonio Gullón Ballesteros	Juan Antonio O.G. c. INSS i altres

10. Bibliografia

Francisco Javier CALVO GALLEGO, "Responsabilidad civil y orden jurisdiccional competente: ¿el final de una prolongada discusión? [Comentario a las SSTs de 11 de febrero, 6 y 26 de mayo de 2000]", *Aranzadi Social* 13/2000.

Susana CASADO DÍAZ, "Accidentes de trabajo: cúmulo de responsabilidades y competencia jurisdiccional", *Aranzadi Civil* 2/2000.

Carlos GÓMEZ LIGÜERRE, Manuel LUQUE PARRA i Juan Antonio RUIZ GARCÍA, "Accidents de treball i responsabilitat civil", *InDret* 2/2000.

Manuel LUQUE PARRA, "El servicio de prevención ajeno como modalidad principal de organizar la prevención en el ordenamiento jurídico español", *Revista española de Derecho del Trabajo*, Civitas, núm. 103, gener-febrer de 2001.

Manuel LUQUE PARRA, *La organización de la prevención en la empresa*, Tirant lo Blanch, València, 2001.

Manuel LUQUE PARRA, *La Responsabilidad Civil del Empresario en Materia de Seguridad y Salud Laboral*, Consejo Económico y Social, Madrid, 2002.

Manuel LUQUE PARRA i Juan Antonio RUIZ GARCÍA, "Accidents de treball, responsabilitat civil i competència de jurisdicció", *InDret 3/2002*.

Luis Fernando REGLERO CAMPOS, *Tratado de responsabilidad civil*, Ed. Aranzadi, Elcano, Navarra, 2002.

Pablo SALVADOR CODERCH i Juan Antonio RUIZ GARCÍA, "Negligència, causalitat i responsabilitat objectiva de les Administracions Públiques", *InDret 1/2002*.

Pablo SALVADOR CODERCH i Juan Antonio RUIZ GARCÍA, "Risc, responsabilitat objectiva i negligència", *InDret 2/2002*.

Pablo SALVADOR CODERCH, "Causalitat i responsabilitat", versió actualitzada, *InDret 3/2002*.